

ПРЕГЛЕД НА КНИГАТА: МЕТАНЕВРОБИЛОГИЯ НА СМЪРТТА, НА ПРОФ. НИКО ЗУРАК.

Никола Пировски

Лаборатория по Антропология, Катедра по Анатомия, Медицински факултет, Тракийски университет, Стара Загора, България¹

Абстракт

Още от първият прочит на книгата „Метаневробиология на смъртта“, на проф. Нико Зурак, бях привлечен от философският поглед върху въпроса, ясният научен стил и новаторските идеи на изложението, както и от споделяната необходимост да се предефинира смъртта като феномен. Тази книга е резултат от много научна работа и според мен със съществен принос за областта си, който стига до нейните граници и търси надграждане в психологията и философията. Въпреки острите ми коментари по някои от засегнатите в книгата въпроси и несъгласието ми с тълкуването на резултатите, аз смятам че тя е полезна, особено за лекари, студенти по медицински специалности, и всички други които се интересуват от биологичните феномени съпровождащи смъртта. Книгата е добре написана- кратко, ясно и аргументирано, със собствени резултати и смели нови идеи, които заслужават прочит и споделяне.

Abstract

From the first reading of Prof. Niko Zurak's book "Metaneurobiology of Death", I was attracted by the philosophical view of the matter, the clear scientific style and innovative ideas of the presentation, as well as the shared need to redefine death as a phenomenon. This book is the result of vast scientific work and in my opinion, a significant contribution to neurology field that reaches its limits and seeks to expand in psychology and philosophy. Despite my negative comments on some of the issues raised in the book and my disagreement with the interpretation of the results, I believe it is useful, especially for physicians, medical students, and anyone else interested in the biological phenomena accompanying death. The book is well written - short, clear and well-argued, with own results and bold new ideas that deserve to be read and shared.

Въведение

Подробният прочит предизвиква в мен няколко коментара, които ще споделя с вас. Те са изказани от позицията ми на лекар, анестезиолог, психиатър, морфолог, философ и най- вече обикновен човек също очакващ неизбежните събития.

„Нищото“ на Шопенхауер е много привлекателно и аз също съм изпитвал притегателната му сила. Въпреки това с времето се убедих, че то не е фактологично, камо ли да е приемник или източник на живот. То остава относително и измамно понятие, използвано за улеснение. По- скоро, правилното е да се търси запазване на информацията и материята и да се описва тяхната трансформация. С избягването на дуализма и приемането на троичността или както е засегнато в тази книга- на монадата, страха изчезва и се заменя от страхопочитание, където почитта е водеща. Старозаветните разсъждения по въпроса имат своята стойност, докато модерните са по- скоро декадентски, поради невъзможността им да различат промяната в ситуацията и истината която е пред очите им. Те имат своята полза като проучване на задънени пътища и по този начин ни спестяват пътуването по тях, което би превърнало живота в представление, комедия, извращение и фарс изпълнени в тъмнина. Включването на богословският поглед към въпроса е похвален, поради смелостта която се изисква за да се включи такъв текст в научна разработка. Той разглежда различни религии и култове, като не изчерпва темата от православна гледна точка, което е недостатък. Душата, духа и психиката не се разграничават ясно и остават концептуално размити, което естествено преминава в твърдение за несъвместимостта на науката и религията. Това е една доста начална заблуда, която за съжаление е много широко разпространена и упорито отстоявана. Изхода и логиката

¹ Стара Загора, ул. Армейска 11, nikola.pirovski@trakia-uni.bg

са много прости. Едното е придатък на другото и всички с опит ще се съгласят с мен, кое е първо. Имаме две сфери, които се надграждат- това е вярата и наблюдението. При вярата избираме какво искаме да търсим, а при наблюдението описваме какво намираме. Тъй като сме несъвършени и ограничени в нашите наблюдения, те са включват само отделни елементи от системата. Те са напълно достатъчни косвено да изведем законите, принципите и приложенията, както и да опишем елементите, но не и за да наблюдаваме пряко всичко и едновременно. Вродените ни ограничения слагат лимит на нашите възможности във всички научни области, даже и във философията, тъй като достигнали до границата на наблюдаваното е нужно да се направи прогноза за това което остава извън полезрението ни. Това е вече въпрос на избор, на вяра. Тези избори ни дават идентификация, а тя ограничава наблюдаваните аспекти само до гледната ни точка. По просто казано- намираме това което сме тръгнали да търсим. В случая с фигурата на Еренщайн, науката ни дава елементите, но вярата ни дава образ в който ги подреждаме. Фигура на Еренщайн и описанието на човека като атрактор е необходима заемка от физиката, и това е мястото където трябва да се направи още една стъпка, за да се достигне до духовното. Тогава раждането става момент на избор на граници на несъществуваща фигура, а смъртта- оптимална адаптационна реакция за предефиниране на всички съществуващи граници и избор на нови. Атрактора има център, но кой е той? Кой държи системата и придава характерната ѝ форма. За системата на човека, центъра който го държи може да бъде само личност- с определен дух, душа и тяло, които подлежат на своден избор. Той може и да е илюзия, но тогава и целият ни живот е една животоспасителна илюзия, по- материална от всичко останало. Наблюденията и изборите в какво да повярваме с редуват като дискретна функция (с видима и невидима част) и допълват разбирането ни за живота. Ако трябва да избираме кое е първо- тогава аз избирам идентификациите, вярата и избора, защото те дават структурата и целта на сетивата с които наблюдаваме. Ако се замислим това важи в пълна степен и за науката, за която аксиоматиката, т.е. основополагащите понятия, които не подлежат на проверка, тълкуване и заменяне, е като канона за религията. В тази си първична част, и двете сфери на дейности нямат разлика, и честно казано, науката много изостава пред религията, най- малкото в непризнаването на собствената си основа, залегнала върху това да си изберем в какво да вярваме. Религията съответно изостава в детайлното описание на съвременен език на неизчерпаемото множество от събития и наблюдения които ни заливат. Това донякъде е оправдано от безкрайността на детайлите, с която в момента се задушават и научните среди. Сравнителният анализ показва безусловно категорично превъзходства на религиозната догматика над научната аксиоматика. Отново човешкият фактор е най- важният който може да извлече ползата от духовното учение и да го комбинира с научните иновации, за да успее да се адаптира оптимално, не към ежедневието, а към вечността. Относно смъртта, безсъмнено е превъзходството на религията, която задълбочено изучава въпроса, извежда изводи, прилага морални и етични правила и стандартни практики. За науката това е крайна точка, защото наблюдаваните свойства ѝ се изплъзват, а други тя не признава, поради което е самоограничена по естество. Самият автор казва: „Философските спекулации и интуицията са първичните двигатели на всички научни творения, дори и в нано количества“.

Към психолозите от миналият век имам известни критики и в контекста на книгата не мога да се съглася с използването на дефинираният от Фройд инстинкт за смърт. Процеси на изграждане и на разпадане безсъмнено има, аз също ги описвам като центростремителни и центробежни сили в разработваната от мен „Спирална теория на човешкото тяло“ (СТЧТ). Биологичният растеж преобладава до 30 г. възраст, последван от плато и предаване на водещата роля на разпада. Те са еднакво ползотворни ако се подчинят на принципа на трансцендентна адаптация и достойнство. Те важат както за тялото, така и за психиката, но не и за духовната част. Опитът да се заменят психологическите термини с физиологични или химични е обречен на неуспех, защото психологията е още млада и много от термините и са неясни, както и защото в човека има феномени, които не са нито психологически, нито физически. Генетичните, физиологични, поведенчески и всички останали феномени имат

своята духовна основа и ако тя не се разбере, те никога няма да бъдат описани правилно. Това разбиране убягва на авторите и преминава във възхваляване на самоубийството като заложен естествен изход на живота. Грешките във философията винаги се мултиплицират и водят до лудост или самоубийство. Твърдо съм несъгласен с тази част от изводите, тъй като тя най-много се отдалечава от нормалното разбиране на структурата на човека като цяло.

Точност и обхват на съдържанието

Новата парадигма, която е водеща тема на книгата, обяснява смъртта като активно физиологично събитие, премествайки я по механизъм към електро-магнетизма с анатомичен фокус в централната нервна система. Смъртта обаче не е само биологичен феномен, въпреки че има биологична компонента, така както човека не е предмет на изучаване само на биологията, а и на антропологията. Напълно приемам и одобрявам резултатите на проучванията им, но тълкуването им би било по-добре в един по-широк контекст. Това разбиране изяснява причинно-следствената връзка, която може да изглежда нелогична от чисто биологична гледна точка. Авторите също имат противоречиви изказвания по въпроса дали е край или преход. За някои структури наистина настъпва разпад до съставните им елементи, но други се запазват, а когато погледнем в дългосрочен план, че разпаднатото може да се свърже отново, тогава за край не може да се говори, а само за трансформации. Неврологичният подход изисква фокуса да е върху нервната система, но тя е равнопоставена и свързана с другите и високата ѝ скорост и контрол са подчинени на цялото тяло. Смърт може да настъпи поради отказ на всеки един орган, но с различна скорост и последователност на процесите. Несъмнено за внезапната смърт, водеща е нервната система и то електромагнитните ѝ свойства. Невната система е с най-бърза реакция, но понякога реагираме още преди да се е ангажирала тя, а понякога не с нея, и въпреки нея. За човека е характерна висша форма на контрол над физиологията, повече от всички други живи същества. Внезапна смърт при мними екзекуция може би се дължи на контрол над подкоровите ядра и сугестивното им активиране, но може и да е доказателство за духовната природа на човека надделяващ над физиологията. Авторите доказват хипотезата за съществуването на автентична, физиологично активна, генетично програмирана смърт на човешкия организъм, контролирана от ядро в средният мозък, но генерализацията им към целия човек като био-психо-социална и най-вече духовна система, не може да бъде приета. Клетъчната смърт е основен процес от клетъчната физиология, който се случва постоянно. Това балансира процеса на клетъчно размножаване. Понякога е полезно събитие, понякога е патология, но той не е определящ за целия човек. Като цяло, клетъчният мащаб е водещ, когато работим с едноклетъчни организми. Организмовият, био-психо-социален мащаб и холистичният, т.е. центрираният в духовното измерение мащаб е по-релевантен, и най-вече той определя живота. Човешката смърт вече не е фактологична за православният човек, за който и душата и тялото са духовно центрирани, поради това безсмъртни (безкрайни, но подложени на трансформации) и подлежащи на възкресение. Клетките загиват, електромагнитните феномени генерирани от тях изчезват, но социалния отпечатък остава, поколението остава, духовната част остава. Така че електромагнитните процеси, доказани като част от внезапната смърт може да са централни от неврологична гледна точка, но само един от феномените от физична гледна точка. Въз физиката действат и други основни сили и тяхното отчитане за физическото разпадане на тялото също има значение. В духовен план, който не може да бъде пренебрегнат щом става дума за смърт-единствено фактологична е любовта. Размислянето за смъртта като край води до депресивни състояния. От друга страна, разглеждането ѝ като точка на бифуркация, избор, преход и трансцендентна адаптация, може да е безкраен източник на мотивация. Аниhilацията на клетките за която говори автора може да се опише и като едно лично преживяване на част от апокалипсис-частичният съд и неговото начало в личен план. След това предстои изчакване, за да се довърши този общ за цялата система процес на трансформация.

Морфологията и физиологията на неврологичните структури които описват са подробни и точни, с достигане на разбирането за тяхната фрактална структура. Обособяването на невро-васкуларната единица, като функционална и структурна единица на мозъка е вдъхновяващо постижение с директни клинични приложения. Грешно планиране на невроните (включително самоизмама), следва грешна реакция на целия отбор- невроваскуларна единица, последвано от смърт. За ядрото на солитарният път в средният мозък се е смятало, че отговаря само за анализ на вкусови усещания. Сега то придобива ново по мащабно значение, като център за активиране на електромагнитна аниhilация. Дали гладуването му дава възможност да възстанови защитната си бариерата си, чрез период на покой и намалена стимулация? Може би. Преодоляването на бариерата води до срив на системата. Калибрирането на съзнанието и тялото, чрез екстремни ситуации води до по- голяма устойчивост на бариерата на ядрата в мозъка и така забавя, затруднява и профилактира автоматичната активация на програмираната електро- магнитна смърт (това обаче трябва отново да е в разумни граници, защото смърт може да настъпи и поради други причини). Инхибицията на невроналната активност е важна и непредвидима, продукт на свободен избор. За разлика от нея, възбудните процеси са само стимулиращи се вълни, които се усилват логаритмично до достигане на границите на възможностите на структурите, при което могат и да ги разрушат. Страстите са като вълни в морето на суетата, които подкопават чрез свръх възбуждението си бариерата не само на ядрата в мозъка, но и на всички органи и водят към активиране на програмите им за саморазрушаване. Поста от друга страна е инструмента за контролиране на възбудните процеси и опитомяването им в полезни „домашни животни“, които да се използват за двигател за развитие на човешките дарби. При мъжете възбудните процеси са по- силно изразени (агресия, гняв, бягство, говорене, апетит и т.н.), което затруднява контрола им. Това може да ни подведе, че тяхната битка за контрол е по- тежка, но това не е така. За достойнството се отчита ангажираността, а не размерите. В това всички хора са равни и всички следва да търсят 100% ангажираност в трансформацията на собственото си тяло и личност. Токсичността на глутамата е доказана и води до увреда на астроцитите с последваща невронална смърт и ранна организмова смърт. Гладуването от друга страна води до натрупване на гликоген в астроцитите, подобрява самостоятелната издръжливост на мозъка на глад, и стимулира увеличаването на броя на астроцитите.

Заемките от физиката винаги са били необходими и ценни за медицинската наука. Да се сравнява мозъка на човека с компютър има определени предимства, но е твърде опростено. Мозъка е ангажиран с най- обемната и сложна информационна обработка, което дава сходството с кибернетичните машини. Процесорите в мозъка са колкото е броят на невроните, а такива компютри няма. Количественото натрупване води до качествени промени и нови функции в мозъка, каквито няма в компютрите. Напредъка в технологиите дори първоначално да маскира разликите, в крайна сметка ги прави по очевидни и важни. Както се изразяват самите автори: „Мисленето не е нито статично, нито произволно. То напредва и се развива по начин, който следва различни правила на дедукция и разсъждение. Повърхностно това показва аналогия с материалните частици, управлявани от законите на физиката. Тази аналогия обаче не е приложима в решаващ момент. Частиците нямат нито избор, нито трудности при “подчинението“ на физическите закони. Те реагират автоматично и без грешка. Нелинейността и аутопоезата на мозъка поддържат свободата на неговото действие“. Тук изложението е най- близо до дефинирането на свободният избор като определящ за психиката.

Съзнанието е добре обзорно описано с различните теории за възникването и свойствата му, като се набляга на Теорията за архетипите на Юнг Паули и Теорията на хаоса. Добре е описано и пряко неврофизиологично доказателство за съществуването на архетипи, формирането на представи извън математическата символика, като достигат до извода, че трябва да има нещо отвъд физиката и психиката, което дефинират като граничен архетип или архетип на границата. Тази теория е в съгласие с Рупърт Шелдрейк и неговата теорията за морфогенезата (морфичния резонанс), както и с афоризма на Джон Арчибалд Уилър- *it from*

bit. Шелдрейк предполага, че форми на молекули, кристали и клетки, сложни органи като окото и т.н., всички структури на живи същества и дори структури на социални общности са възникнали чрез процеса на морфичен резонанс, където зародишът на структурата се насочва към крайната си форма чрез специално предварително съществуващо морфогенетично поле. След логичен преход от архетипи, през фрактали, атрактори и морфичен резонанс, авторите се доближават все повече до духовното начало, от което ги дели само една крачка. Клиничните аспекти на съзнанието и най-вече хронобиологичните му характеристики са предложени по интересен начин. Артериалната хипертония, синкопа, синдрома на внезапна смърт, анестезията и мигрената са обсъдени добре и стават по-ясни чрез собствените резултати на авторите. Най-подробно са разгледани апоптозата и мозъчният инфаркт. Тук заслугата на авторите е голяма, поради новата информация която предоставят за синхронната дейност на екип от клетки, като определяща състоянието, както и важността на електромагнетизма в тялото.

Закономерно е завършването на книгата с коментар върху Психобиологичен генезис на войната, който би бил интересен и за занимаващите се с бойни изкуства. Интересно четиво като обзор и фактология, той не дава отговори и читателя остава с неприятно усещане за смут и обреченост. Това е характерно за много течения в психологията, а и за част от научна област. Недовършеност, обстоятелственост и безнадеждност са неизбежният резултат от една бездуховност.

Четливост

Книгата е лесна за четене с достатъчно количество ясни фигури за илюстрация и обширна библиография.

Читателска аудитория

Въпреки острите коментари по някои от засегнатите в книгата въпроси, аз смятам че тя е полезна, особено за лекари, студенти по медицински специалности, и всички други които се интересуват от биологичните феномени съпровождащи смъртта. „Метаневробиология на смъртта“, на проф. Нико Зурак е добре написана- кратко, ясно и аргументирано, със собствени резултати и смели нови идеи, които заслужават прочит и споделяне.

Теми в книгата, които са от значение за списанието

Nucleus tractus solitarius се нарича висцерален мозък, кръстопът и контролна станция за много от висцералните рефлексии. Неговото разбиране би дало по-задълбочени познания за механизмите на рефлексологията при всички медицински специалности. Също така разбирането на патологията на мозъчен инфаркт, мигрена и синкоп е клинично важно за специалистите по неврология, психиатрия, акупунктура, тъй като те често са част от терапията. Психологическите разсъждения относно феномена на смъртта и войната могат да са от полза както за философи, психолози, така и за всички читатели които се интересуват от тези теми.